

Vrijheid van meningsuiting

Document voor de leerling

Inhoudstafel:

Fiche 1: het wettelijk kader van vrije meningsuiting	3
1. Inleiding: Vrije meningsuiting wat is dat?	3
2. Het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR)	3
3. Handvest van de grondrechten van de Europese Unie	4
4. De Belgische grondwet	5
5. De wet van 30 juli 1981, ook gekend als "wet Moureaux"	5
6. Wet op het negationisme in het Belgisch strafwetboek	5
7. De Antidiscriminatiewet van 10 mei 2007	7
8. Laster en beledigingen	8
9. Hoe wordt bepaald wanneer iets strafbaar is en wanneer iets neerkomt op legitiem gebruik van de vrijheid van meningsuiting?	8
Fiche 2: cases over vrijheid van meningsuiting	10
Document voor groep 1: racistische uitspraken van de voorzitter van Vlaams Belang	10
Document voor groep 2: Jeff Hoeyberghs krijgt tien maanden cel, waarvan de helft voorwaardelijk, voor seksistische uitspraken	11
Document voor groep 3: Voetbalsupporters gefilmd terwijl ze antisemitische liederen zingen	13
Document voor groep 4: Twee studenten met hoofddoek winnen hun proces tegen de hogeschool Francisco Ferrer in Brussel	14
Document voor groep 5: Man komt voor assisenjury voor haatberichten op sociale media	15
Fiche 3 : analyse	16
Fiche 4: En nu is het aan jullie. Kan deze meningsuiting voor jullie?	17

Fiche 1: het wettelijk kader van vrije meningsuiting

1. Inleiding: Vrije meningsuiting wat is dat?

Vrouw Justitia, het symbool van de rechtspraak, heeft een weegschaal in haar handen. Ze heeft die nodig, want ze wikt en weegt. Op het ene schaalte legt zij het recht van vrijheid van meningsuiting, op het andere de wetten die deze vrijheid beperken. Het recht op vrijheid van meningsuiting weegt zwaar. Als burger weet je bijna nooit precies wat de rechter zal beslissen.

Je kunt in het openbaar niet álles zeggen. Sommige meningen of beelden zijn in strijd met de privacy. Zo is het ongehoord om getrukeerde beelden op het internet te zetten die schadelijk kunnen zijn voor de reputatie van deze mensen of om zonder toestemming vertrouwelijke informatie te gaan rondbazuinen over iemand. Een mening kan worden gezien als discriminatie, bijvoorbeeld zeggen dat alle zigeuners dieven zijn. Een mening kan ook een aantasting zijn van de godsdienstvrijheid, zoals bijvoorbeeld zeggen dat één of ander geloof strafbaar moet gemaakt worden. Sommige te gewelddadige beelden of teksten in het openbaar tonen kan ook verboden worden.

Oproepen tot haat is strafbaar door de wet: iemand die haat zaait tegen bevolkingsgroepen omwille van hun huidskleur, sekse, afkomst, seksuele geaardheid of godsdienst is strafbaar. In België is het ontkennen van de genocide op de joden door nazi-Duitsland verboden bij wet (men noemt dat de wet op het negationisme).

2. Het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR)¹

Aangenomen en opengesteld voor ondertekening, bekrachtiging en toetreding door de Algemene Vergadering van de VN bij Resolutie 2200 A (XXI) van 16 december 1966.

Artikel 19

1. Een ieder heeft het recht zonder inmenging een mening te koesteren.
2. Een ieder heeft het recht op vrijheid van meningsuiting; dit recht omvat mede de vrijheid inlichtingen en denkbeelden van welke aard ook te garen, te ontvangen en door te geven,

¹ <http://bdf.belgium.be/nl/thema-s/ivbpr-de-tekst.html>

ongeacht grenzen, hetzij mondeling, hetzij in geschreven of gedrukte vorm, in de vorm van kunst, of met behulp van andere media naar zijn keuze.

3. Aan de uitoefening van de in het tweede lid van dit artikel bedoelde rechten zijn bijzondere plichten en verantwoordelijkheden verbonden. Deze kan derhalve aan bepaalde beperkingen worden gebonden, doch alleen beperkingen die bij de wet worden voorzien en nodig zijn:

a) in het belang van de rechten of de goede naam van anderen;

b) in het belang van de nationale veiligheid of ter bescherming van de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden.

Artikel 20

1. Alle oorlogspropaganda wordt bij de wet verboden.

2. Het propageren van op nationale afkomst, ras of godsdienst gebaseerde haatgevoelens die aanzetten tot discriminatie, vijandigheid of geweld, wordt bij de wet verboden.

3. Handvest van de grondrechten van de Europese Unie²

Artikel 10

De vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst

1. Eenieder heeft recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst. Dit recht omvat tevens de vrijheid om van godsdienst en overtuiging te veranderen en de vrijheid, hetzij alleen, hetzij met anderen, zowel in het openbaar als privé, zijn godsdienst te belijden of zijn overtuiging tot uitdrukking te brengen in erediensten, in onderricht, in de praktische toepassing ervan en in het onderhouden van geboden en voorschriften.

2. Het recht op dienstweigering op grond van gewetensbezwaren wordt erkend volgens de nationale wetten die de uitoefening van dit recht beheersen.

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>

4. De Belgische grondwet³

Art. 19

De vrijheid van eredienst, de vrije openbare uitoefening ervan, alsmede de vrijheid om op elk gebied zijn mening te uiten, zijn gewaarborgd, behoudens bestraffing van de misdrijven die ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheden worden gepleegd.

5. De wet van 30 juli 1981, ook gekend als "wet Moureaux"

Deze wet is bedoeld om handelingen te bestraffen die zijn ingegeven door racisme of xenofobie. Zo verbiedt de wet bepaalde uitspraken die aanzetten tot haat of geweld, die op xenofobie of racisme berusten en gericht zijn tot één iemand of een groep mensen.

In de originele tekst staat het zo: "hij die (...) aanzet tot discriminatie", "tot haat of geweld", "tot discriminatie of segregatie", "jegens een persoon, (...) een groep, een gemeenschap of de leden ervan" wegens "nationaliteit, een zogenaamd ras, huidskleur, afkomst of nationale of etnische afstamming" kan een gevangenisstraf krijgen van één maand tot één jaar. Met andere woorden, het aanzetten tot haat of discriminatie op grond van xenofobie of racisme wordt in België bestraft met een gevangenisstraf.

Dit geeft duidelijk aan dat, wettelijk gezien, racistische uitspraken in België niet worden beschouwd als een mening, maar als een strafbaar feit. Het is niet omdat er vrijheid van meningsuiting geldt, dat dergelijke uitspraken in het openbaar gerechtvaardigd zijn.

6. Wet op het negationisme in het Belgisch strafwetboek⁴

Wet van 23 maart 1995 tot bestraffing van het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de Tweede Wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd (BS, 30.III.1995) en 7 mei 1999 (BS, 25.VI.99).

³ https://www.senate.be/doc/const_nl.html

⁴ <https://www.unia.be/nl/wetgeving-aanbevelingen/wetgeving/wet-van-23-maart-1995-tot-bestrafing-van-het-ontkennen-minimaliseren-rechtvaardigen-of-goedkeuren-van-de-genocide-die-tijdens-de-tweede-wereldoorlog-door-het-duitse-nationaal-socialistische-regime-is-gepleegd>

Artikel 1

Met gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van zesentwintig frank tot vijfduizend frank wordt gestraft, hij die onder één der omstandigheden bepaald bij artikel 444 van het Strafwetboek, de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd, ontkent, schromelijk minimaliseert, poogt te rechtvaardigen of goedkeurt.

Voor de toepassing van het vorige lid dient de term genocide te worden begrepen in de zin van artikel 2 van het Internationaal Verdrag van 9 december 1948 inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide.

De veroordeelde kan bovendien overeenkomstig artikel 33 van het Strafwetboek tot de ontzetting worden veroordeeld.

Art. 2.

In geval van veroordeling wegens overtreding van deze wet, kan worden bevolen dat het vonnis in zijn geheel of bij uittreksel in een of meer dagbladen wordt bekendgemaakt, alsmede dat het wordt aangeplakt, een en ander op kosten van de veroordeelde.

Art. 3.

Hoofdstuk VII van het eerste Boek van het Strafwetboek en artikel 85 van hetzelfde Wetboek zijn op deze wet van toepassing.

Art. 4.

Het interfederaal Centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme, opgericht door het samenwerkingsakkoord van 12 juni 2013, alsmede iedere rechtspersoon en die zich, op grond van haar statuten, tot doel stelt de morele belangen en de eer van het verzet of van de gedeporteerden te verdedigen, en die de voorwaarden voorzien in artikel 17, tweede lid, 1° tot 3°, van het Gerechtelijk Wetboek vervult kunnen in rechte optreden in alle rechtsgeschillen waartoe de toepassing van deze wet aanleiding van geven.

7. De Antidiscriminatiewet van 10 mei 2007

Deze tekst breidt het toepassingsgebied van de wet Moureaux uit. Met deze wet wordt discriminatie en het aanzetten tot discriminatie, tot haat of geweld op grond van "leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, een fysieke of genetische eigenschap of sociale afkomst" onwettelijk.

Onder "aanzetten" moeten we, volgens de juridische definitie van Unia (het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding) het volgende verstaan: "alle verbale of non-verbale communicatie die aanspoort, opstoot, aanleiding geeft tot of oproept tot bepaalde haatreacties onder een groep mensen". Een belangrijke aanvulling hierbij is dat deze definitie geldig blijft, los van de eventuele gevolgen. Het is immers niet zo dat dit "aanzetten tot" altijd een reactie oproept.

8. Laster en beledigingen

Tot slot mogen we niet vergeten dat ook laster, eerroof en beledigingen verboden zijn. Wettelijk gezien vormen deze strafbare feiten inbreuken op het recht op eerbiediging van het privéleven, doordat ze de reputatie van het slachtoffer kunnen bezoedelen of diens eer kunnen schaden.

Laster wordt gedefinieerd door ons Strafwetboek. Artikel 443 van het Wetboek bepaalt immers dat "hij die (...) aan een persoon kwaadwillig een bepaald feit ten laste legt, dat zijn eer kan krenken of hem aan de openbare verachting kan blootstellen" bestraft kan worden met een gevangenisstraf van maximaal één jaar en een geldboete. Er bestaat een subtiel verschil tussen laster en eerroof, dat te maken heeft met de mogelijkheid om de gegrondheid van de beweringen van de beschuldigde wettelijk aan te tonen. Buiten dit juridisch trucje worden beide begrippen op dezelfde manier door de wet gedefinieerd.

Een belediging kunnen we definiëren als de bekendmaking van een vaag feit waardoor de eer van iemand anders wordt aangetast. De straf die voor deze overtreding wordt voorzien, is een gevangenisstraf van maximaal twee maanden, zoals aangegeven in artikel 448 van het Strafwetboek.

9. Hoe wordt bepaald wanneer iets strafbaar is en wanneer iets neerkomt op legitiem gebruik van de vrijheid van meningsuiting?

De verantwoordelijkheid om te bepalen wat binnen het wettelijk kader van de vrijheid van meningsuiting valt, ligt bij Justitie en dus uiteindelijk bij de magistraten. De klachtendossiers worden geval per geval beoordeeld.

De regels hierboven zijn ook van toepassing op allerhande media: kranten met actuele informatie, satirische uitgaven, boeken, radio- en tv-uitzendingen, online publicaties, sociale netwerken ...

Uit dit alles blijkt dus dat de vrijheid van meningsuiting weliswaar principieel is, maar zeker niet absoluut. Dat is trouwens geen typisch Belgisch verschijnsel, maar geldt voor alle

democratische landen die de vrijheid van meningsuiting garanderen. Overal is er sprake van wettelijke kaders, op de ene plek wat strenger dan op de andere.⁵

⁵ <https://www.rtf.be/article/liberte-d-expression-queelles-sont-les-limites-que-dit-la-loi-8722028>

Fiche 2: cases over vrijheid van meningsuiting

Document voor groep 1: racistische uitspraken van de voorzitter van Vlaams Belang

Voor Vlaams Belang-voorzitter Tom Van Grieken moet Vlaanderen in meerderheid 'blank' zijn, zo stelde hij in De Tijd. De Vlaamse media reageren dat die identiteit zelden in zo'n rechtstreeks racistische termen werd uitgedrukt.

In een interview met De Tijd over "omvolking" (het ene volk vervangen door het andere, hier concreet de blanke Europeanen vervangen door niet-blanke niet-Europeanen) nam Tom Van Grieken positie in "tegenover de liberalen en de socialisten, die voor open grenzen zijn": "het Vlaams Belang vindt dat Vlaanderen toekomt aan de Vlaming. Dit is al eeuwenlang Vlaams grondgebied, met humanistische en christelijke tradities. Overal ter wereld willen mensen hun tradities beschermen, maar hier moet ik me daarvoor verantwoorden. Ik vind dat heel gek", zo meende de Vlaams Belang-voorzitter. "We zeggen al twintig jaar dat de migratie moet worden gestopt. De Europese buitengrenzen moeten worden gesloten, de binnengrenzen moeten worden gecontroleerd", zo vervolgde hij, waarbij hij profiteurs, criminelen en aanhangers van een radicale islam afwees.

Ingaand op zijn visie van de "blanke en christelijke" Vlaming, antwoordde de voorzitter van het Vlaams Belang dat hij ervan overtuigd is dat het christelijke, het Vlaamse en zelfs het blanke een dominante factor moeten zijn in onze samenleving. "Afrika moet dominant zwart zijn, Europa dominant blank. Dat betekent niet dat elke Europeaan blank moet zijn, er zal altijd wat diversiteit zijn. Maar er is een reden waarom er geen Inca-cultuur meer is: er zijn geen Inca's meer. Je hebt de drager van een cultuur nodig. Als er geen Vlamingen zijn, is er geen Vlaamse cultuur meer", zo pleitte hij. Hij had het over een verzadigingspunt, en als dat is bereikt, is er sprake van etnische segregatie, zoals die nu volgens hem al zichtbaar is in Brussel.

"Dit weerspiegelt duidelijk een wereldbeeld gebaseerd op raciale kenmerken. Destijds werden drie vzw's rond het Vlaams Blok veroordeeld omdat ze systematisch onderscheid maakten op basis van een racistisch wereldbeeld. Dit gaat in dezelfde richting", reageerde Els Keytsman, mededirecteur van Unia, het Interfederaal Centrum voor Gelijke Kansen, in de Franstalige online pers (7sur7).

<https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie/vlaanderen/tom-van-grieken-het-blanke-moet-een-dominante-factor-zijn/10309919.html>

https://www.standaard.be/cnt/dmf20210531_97645647

Document voor groep 2: Jeff Hoeyberghs krijgt tien maanden cel, waarvan de helft voorwaardelijk, voor seksistische uitspraken

Plastisch chirurg Jeff Hoeyberghs werd in januari 2022 door de correctionele rechtbank van Gent veroordeeld tot een celstraf van 10 maanden, waarvan de helft met uitstel, en een boete van 8.000 euro. Hij stond terecht voor seksistische en discriminerende uitspraken die hij had gedaan in 2019 tijdens een lezing. Jeff Hoeyberghs liet weten dat hij in beroep gaat tegen zijn veroordeling. Hij vindt dat hij geen enkele wet heeft overtreden.

Jeff Hoeyberghs gaf op 4 december 2019 een lezing aan de Universiteit Gent (UGent), op uitnodiging van het Katholiek Vlaams Hoogstudenten Verbond (KVHV), en deed daarbij een aantal seksistische en kwetsende uitspraken.

Hij zei bijvoorbeeld: "Vrouwen willen wel de privileges van de mannelijke bescherming en het mannelijke geld, maar ze willen hun benen niet meer opendoen" of "Je kan een vrouw niet als gelijke behandelen zonder haar slaaf te worden". Hij kruigde zijn betoog nog met andere uitlatingen: "wij hebben ze wasmachines, afwasmachines, poetsvrouwen gegeven, totdat ze natuurlijk zelf overbodig waren".

De beelden van zijn lezing werden online verspreid en gaven aanleiding tot 1.489 klachten bij het Instituut voor Gelijkheid van Vrouwen en Mannen. Unia ontving ook 152 meldingen voor discriminatie op basis van "raciale criteria, fysieke kenmerken of gezondheidstoestand".

Jeff Hoeyberghs reageerde op Twitter met de mededeling dat hij in beroep zal gaan tegen het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg. Dat betekent dat er een nieuw proces komt voor het hof van beroep, dat zich opnieuw zal moeten uitspreken over zijn schuld en zijn straf. "Dit is reputatieschade, dit past ruim binnen mijn recht op vrije meningsuiting. Ik heb geen enkele wet overtreden, dat zeg niet alleen ik, maar ook mijn advocaat", zo stelde Hoeyberghs.

"Tegen wie zou ik mij moeten verontschuldigen? De uitspraken zijn zo ook niet overgekomen tegenover het beperkte publiek waar ik die voordracht heb gegeven", verklaarde Jeff Hoeyberghs. De plastisch chirurg liet ook verstaan dat hij op zijn beurt een strafklacht heeft ingediend tegen de makers en verspreiders van de videobeelden van de lezing. Volgens Hoeyberghs is dat diefstal van intellectueel eigendom.

<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/01/04/hoeyberghs-vonnis/>

<https://www.demorgen.be/nieuws/jeff-hoeyberghs-veroordeeld-tot-10-maanden-cel-voor-seksisme-en-aanzetten-tot-haat-en-discriminatie~b8ef4244/>

https://www.standaard.be/cnt/dmf20220104_93113569

Document voor groep 3: Voetbalsupporters gefilmd terwijl ze antisemitische liederen zingen

Een video die de ronde deed op Instagram, laat zien hoe Beerschotsupporters voor een wedstrijd tegen Anderlecht anti-Joodse slogans aan het zingen zijn. Er is een onderzoek ingesteld.

De video toont hoe een groep supporters antisemitische slogans roept, terwijl de wedstrijd tussen Beerschot en Anderlecht omwille van de gezondheidsmaatregelen achter gesloten deuren werd gespeeld.

Het ging om fans van Beerschot die "Sieg Heil. Hamas, Hamas, alle Joden aan het gas" zongen. Daarmee verwezen ze naar de Holocaust en de islamistische Palestijnse beweging op de Gazastrook.

De Antwerpse politie heeft een proces-verbaal opgemaakt "wegens aanzetten tot discriminatie, haat of geweld tegen een groep of een gemeenschap". Dat is overgemaakt aan het parket.

Beerschot van zijn kant heeft de daden veroordeeld. "Racistische gezangen worden op geen enkel moment getolereerd, niet binnen en ook niet buiten de voetbalclub", zo verklaarde de club in de Franstalige online per (BFM avec RMC sport).

<https://www.demorgen.be/nieuws/video-opgedoken-van-beerschot-supporters-die-anti-joodse-slogans-zingen-sieg-heil-en-hamas-alle-joden-aan-het-gas~bb9a2390/>

<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/12/28/antwerpse-politie-start-onderzoek-naar-anti-joodse-gezangen-beer/>

Document voor groep 4: Twee studenten met hoofddoek winnen hun proces tegen de hogeschool Francisco Ferrer in Brussel

Op 24 november 2020 erkende de Franstalige rechtbank van eerste aanleg van Brussel het discriminerend karakter van het artikel in het reglement van de hogeschool dat het dragen van alle religieuze symbolen verbiedt.

Studenten met hoofddoek hadden in november 2017 bij de rechtbank van eerste aanleg van Brussel een procedure aangespannen tegen de hogeschool Francisco Ferrer, nadat de inrichtende macht (de stad Brussel) had geweigerd het reglement aan te passen.

Via de rechtbank kwam de vraag bij het Grondwettelijk hof terecht. Daar kreeg de hogeschool gelijk, op basis van een decreet van de Franse Gemeenschap, dat scholen toelaat via het schoolreglement een totaalverbod uit te vaardigen op kledij die een politieke, filosofische of godsdienstige mening of strekking weergeeft.

In juli 2020 kwamen een duizendtal mensen, vooral vrouwen, bijeen op de Kunstberg in Brussel om te protesteren tegen dit arrest van het Grondwettelijk Hof dat de school gelijk gaf.

De rechtbank van eerste aanleg heeft dus het arrest van het Grondwettelijk Hof niet gevolgd.

Uiteindelijk werd het verzet van de studenten gehoord: op 16 januari 2021 verklaarde het departement Onderwijs van de Federatie Wallonië-Brussel dat het dragen van een hoofddoek vanaf de start van het academiejaar 2021 zou toegestaan zijn in zijn instellingen voor hoger onderwijs.

https://www.standaard.be/cnt/dmf20211202_98304639

[Over het vonnis van het Grondwettelijk Hof in 2020 – maar niet over het vervolg: https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/06/17/ophef-rond-uitspraak-grondwettelijk-hof-over-religieuze-kentek/](https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/06/17/ophef-rond-uitspraak-grondwettelijk-hof-over-religieuze-kentek/)

Document voor groep 5: Man komt voor assisenjury voor haatberichten op sociale media

Een man uit Luik moest in oktober 2021 voor het hof van Assisen komen voor het verspreiden van haatberichten op sociale media. Het was de eerste keer dat bedreigingen op sociale media benoemd werden als een persmisdrijf en ook effectief vervolgd werden. De man kreeg uiteindelijk 12 maanden cel met uitstel.

De veroordeelde is een zelfverklaarde 'incel', een 'onvrijwillige vrijgezel'. In oktober 2020 reageerde hij in een Facebookgroep over vrije meningsuiting op de verkrachting van een 18-jarige vrouw. Volgens hem had de vrouw daar zelf schuld aan: "Heeft niemand gezien dat dit meisje een provocerende outfit aanhad?"

De reacties op zijn post bleven niet uit. De man voelde zich bedreigd door de duizenden haatberichten en plaatste een video op Facebook. Daarin zwaaide hij met een knuppel en antwoordde hij op de kritiek: "Hou op met me te bekritisieren of het zal slecht aflopen. Je zult van me horen." Die video was de aanleiding om hem te arresteren.

Het Luikse gerecht vervolgde de man voor het bedreigen van personen, het aanzetten tot haat en geweld tegenover vrouwen en het dreigen met een aanslag. Omdat het over berichten op sociale media ging, beschouwde het gerecht dat als een persmisdrijf en kwam de zaak voor Assisen, waardoor een volksjury moest oordelen.

De man riep tijdens het proces zijn recht op vrije meningsuiting in: "Elke dag schrijven een hoop mensen hun mening neer op sociale media", zei zijn advocaat. Het parket draaide dit om: "Beeld u eens in dat hij zijn Amerikaanse voorbeeld volgt en mensen doodt, en dat vervolgens blijkt dat dit aangekondigd was op sociale media".

De jury veroordeelde de Luikenaar tot 12 maanden cel met uitstel, voor drukpersmisdrijf en bedreiging. Voor het aanzetten tot haat ging hij vrijuit.

https://www.standaard.be/cnt/dmf20211011_97640813

Fiche 3: analyse

Welke mening wordt geuit?

.....
.....
.....
.....

Waarom wordt deze mening geuit?

.....
.....
.....
.....

Wie heeft deze mening geuit?

.....
.....

Argumenten voor meningsuiting	Argumenten tegen deze meningsuiting
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kan deze meningsuiting volgens het wettelijk kader?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Fiche 4: En nu is het aan jullie. Kan deze meningsuiting voor jullie?

Situaties	Wat zegt het wettelijk kader? Toegelaten of niet?
1. Je zet de woorden van de voorzitter van Vlaams Belang, "Vlaanderen behoort toe aan de Vlamingen", op een grote affiche. Je hangt deze affiche voor je raam.	
2. De bel gaat, het is pauze. Net zoals alle leerlingen wil je snel naar buiten. De jongens van de tweede graad schrokken hun snack naar binnen en verdelen zich snel in groepjes voor een voetbalmatch op de speelplaats. Die van de eerste graad gaan bij de basketring staan en spelen ook een wedstrijdje. De meisjes gaan in groepjes naar banken aan de zijkant van de speelplaats, en beginnen te babbelen.	
3. Je zet een bericht op Facebook waarin je de spot drijft met de lessen geschiedenis over de Holocaust.	
4. Leerlingen van je school blokkeren de ingang van de schoolrefter omdat er geen maaltijden geserveerd worden die klaargemaakt zijn volgens godsdienstige voorschriften. (Er worden wel vegetarische schotels geserveerd in de schoolrefter).	

5. Je lokt een incident uit in de klas om een leerkracht voor schut te zetten. Op voorhand spreek je met een klasgenoot af om het incident te filmen met een gsm om het nadien te verspreiden.